

PLF-mytt

PERSON- och LOKALHISTORISKT FORSKARCENTRUM OSKARSHAMN

Fredriksberg - Oskarshamns historiska pärla

Vill man uppleva en genuin herrgårdsmiljö från 1700-talet, då ska man besöka Fredriksbergs herrgård. Både exteriör och interiör är här ovanligt välbevarade. Byggnaden har ett unikt läge på en 5 meter hög stenterass. Den höga stenterassen kan förklaras med, att byggnaden på 1700-talet var omgiven med vatten, eftersom Döderhultsdalen på den tiden var vattenfylld nästan fram till Döderhults kyrka. Då måste läget ha tätt sig ännu mer imponerande. Herrgårdsbyggnaden uppfördes 1784 och var i privat ägo till 1888, då den köpes av Oskarshamns kommun.

År 1835 blev Ryttmästare Johan Fredrik Hultenheim ägare till Fredriksberg. Med honom fick bygden en energisk och initiativrik förkämpe. Trots starkt motstånd från Kalmar och Västervik kunde han bidra till att den dåvarande köpingen Döderhultsvik fick stadsrättigheter med namnet Oskarshamn. Därmed blev den nya staden den sista i raden av svenska städer, som fick sitt namn efter den regerande konungen. Han såg också till att näringslivet kunde få ett uppsving genom att modernisera gamla industrier och skapa ett nytt skeppsvarv. Staden visade honom sin uppskattning genom att ge honom ett monument i stadsparken.

I den välbevarade interiören märks främst övervåningens gustavianska väggmålningar på väv, målade dörröverstycken och högklassiga kakelugnar. Byggherren, ryttmästaren Cederbaum med maken Maria Fredrika lät herrgården få en omisskännlig prägel av sitt 1700-tal. Framför allt utmärker sig målarkonsten med de fantastiska pompejanska motiv som omger förmaket. Fredriksbergs Herrgård har därför blivit en skattkista fylld av kulturhistoria som få herresäten från denna tid kan överträffa.

I detta nummer berättar Anders Rotviker om Fredriksberg

Kallelse

Släktforskarföreningen PLF i Oskarshamn har föreningsmöte den 13 september klockan 14:00 i PLF-lokalen Kyrkogatan 11 Oskarshamn.

Mötet börjar med sedvanliga mötesförhandlingar, därefter är det dags för kaffepaus.

Mötet avslutas med möjlighet för mötesdeltagarna att få hjälp med sin släktforskning av PLFs släktforskare.

Alla medlemmar hälsas välkomna. Du som är intresserad av släktforskning är också välkommen. Det är ett utmärkt tillfälle för dig att stifta bekantskap med vår förening och andra som har släktforskning som intresse.

PLFs styrelse

PLF:s styrelse och uppdrag under verksamhetsåret 2014/2015

Namn	Uppdrag	Telefon	E-post
Sam Blixt	ordförande, dataansv.	0491 - 151 28	sam.blixt@telia.com
Anders Thunberg	v. ordf, redaktör	0491 - 76 64 11	anders.0491766411@telia.com
Leif Rydström	sekreterare	0499 - 131 88	leif.rm@telia.com
Edith Carlsson	v. sekr., ansv. brevfr.	0491 - 930 14	elga@telia.com
Anders Rotviker	kassör	0491 - 620 11	anders.rotviker@telia.com
John-Olof Dillström	v. kassör	0491 - 919 22	j-o.d@hotmail.com
Britt Maria Ekstrand	ansv. mailfrågor, dataansv.	0491 - 186 55	bm.ekstrand@telia.com
Birgitta Dahleman	biblioteksansvarig	0491 - 181 01	b.dahleman@hotmail.com
Gunnar Håkansson	styrelseledamot	0491 - 175 83	gunnar.hakansson@telia.com
Ingvar Andersson	suppleant	0491 - 183 59	ingvar.an@hotmail.se
Ulf Waltersson	suppleant	0490 - 720 68	ulf@waltersson.com
Sven-Åke Fogelqvist	suppleant	0491 - 154 93	fogelqvist.sven-ake@hotmail.se
Leif Norrgård	valberedning	0491 - 811 58	prostenleif@hotmail.se
Olov Ryner	valberedning	0491 - 511 00	olov.ryner@hogsby.net
Christina Dannesäter	valberedning	0491 - 240 47	christina.dannesater@hogsby.net
Morgan Corneteg	hemsida och CD-skivor	0491 - 774 38	morgan.corneteg@telia.com

PLF-nytt, medlemstidning för Person- och Lokalhistoriskt Forskarcentrum, Oskarshamn.

Utkommer fyra gånger per år. Upplaga 1 900 exemplar.

Manus till artiklar och andra skriftliga bidrag sändes till

PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

eller **E-postadress: anders.0491766411@telia.com**

PLF har också en hemsida **www.plfoskarshamn.se**

Bidrag kan också sändas till e-postadress: **info@plfoskarshamn.se**

Utdrag ur artiklar får göras med angivande av källa och författare.

PLF-nytt nr 111 utkommer den 22/10 2014

I redaktionen: Anders Thunberg (ansvarig utgivare). Övriga styrelsemedlemmar deltar i det redaktionella arbetet.

Ordföranden har ordet

Vår databas växer stadigt. Under juli månad uppgick antalet poster till fem miljoner. Vi började arbetet redan 1983 och hade 1991 den första miljonen poster klar. 1995 hade vi två miljoner och 1999 var antalet poster tre miljoner.

Därefter gick det lite trögare, den fjärde miljonen uppnådde vi inte förrän 2008.

I samband med arbetet på tredje versionen av våra CD-skivor gick det lite snabbare och den femte miljonen tog sex år att uppnå.

Den senaste tiden har vi ökat mycket på framförallt Östergötland. Antalet socknar i databasen för detta landskap har mer än fördubblats det senaste året. Vi har nu 85 församlingar på den nya versionen av CD-1. Den förra versionen hade 40 församlingar.

Denna version kommer att premiärsäljas vid släktforskar dagarna i Karlstad sista helgen i augusti.

Vi vill tacka alla som har deltagit i arbetet med att bygga upp databasen, både medlemmar och övriga medhjälpare.

I maj träffades föreningarna i sydöstra Sverige i Kalmar för en diskussion om att ha en regional Släktforskar dag i vår del av landet. Där deltog Blekinge Släktforskar-förening BLSF, Kalmar Läns Genealogiska Förening KLGf och Person- och Lokalhistoriskt Forskarcentrum, PLF. Tyvärr kunde inte Kronobergs Genealogiska Förening KGF, vara med.

Vi enades om att ha en släktforskar dag i vår trakt, för att våra medlemmar skall kunna få en närliggande plats att åka till för att få råd och tips, utan övernattning. Även nybörjare får ju på det sättet en plats att besöka.

Vår första gemensamma Släktforskar dag kommer att vara lördagen den 28 mars 2015 på Ron, Ronneby Brunn, kl 10-16.

Sam Blixt

Demonstration av PLFs databas och CD-skivor har skett vid Hornmarken i Horn, den 12 juli 2014

Köp PLFs CD-skivor - Ny version av CD-1

CD 1 omfattar norra Kalmar län + 85 församlingar i Östergötland

CD 2 omfattar mellersta Kalmar län + östra Jönköpings län

CD 3 omfattar södra Kalmar län samt flera socknar i Blekinge o Kronobergs län

CD 4 omfattar hela Öland

Observera Ny version av CD-1!

För mera detaljer om innehållet och hur Du betalar, gå in på <http://plfoskarshamn.se/> och klicka på "CD-skivor"

Priset på skivorna är 400 kr/st - för PLF-medlemmar 300 kr/st
PLF-medlemmar, som har köpt CD-1 - CD-4, tidigare betalar endast 150 kr om de anger både medlemsnummer i PLF och serienummer på gamla versionen av CD-skivan
Plu sgiro 40 09 38-7 eller bankgiro 386-0475

Observera! Glöm ej portot som är 35 kr/försändelse

Vid köp på Släktforskar dagarna i Karlstad slipper Du porto
Monter 9 Plan 3 PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

FREDRIKSBERG

SOLBERGA, som gården kallades före 1769, var på 1500-talet landbohemman under Barkestorp, belägen utanför Kalmar. Släkten Kyle, som kallades Barkestorpsätten, innehade gården under en lång följd av år. Solberga blev år 1543 sätesgård för Joen Elofsson skrivare, som var gift med Anna Kyle, dotter till Klas Kyle. Han var ståthållare på Kalmar slott, och då han adlades 1528 fick ätten sitt vapen, som föreställde en svan med en ring i näbben. Han dog 1567, men hans hustru Anna levde som änka på Barkestorp år 1579. Dennes son, Claes Joensson Kyle, som var slottslov på Kalmar slott, ställde sig på kung Sigismunds sida under konflikten med hertig Karl om kronan. Efter det att Sigismund avsatts flydde han från landet.

Barkestorp med underliggande gårdar blev 1599 då indragna till kronan och blev år 1600 sätesgård för ståthållaren på Kalmar slott, den i Pommern födde Henric von Kahlen. När von Kahlen dog 1622, satt änkan Brita Kihl kvar på gården fram till sin död 1653. Henric och Brita von Kahlen ligger begravda under golvet i Dörby kyrka. Hemmanet lydde emellertid under Barkestorp ännu ett drygt decennium och redovisas i början av 1630-talet som frälse, varifrån det 1636 överflyttades till kronan i samband med att det ingick i överstelöjtnanten vid Smålands kavalleriregem Per Joensson Gyllensvärds förläning.

Bergadomänen övertar gården

År 1642 köpte landshövdingen i Berga Bengt Bagge gården jämte ett hemman i Norrby från kronan. Han hade redan 1639 från samma håll förvärvat tre halvhemman, av vilka två i Stensjö och ett i Lagmanskvarn, samt 1640 övertagit Jöran Kåses köpgods, som bestod av två mantal, Djurhult och Kikebo. Under de följande åren kom flera andra gårdar i Bagges ägo genom köp och donationer, som Glabo och Århult 1646, Fagereke, Djupeträsk, Klämna och Sörvik 1649. Han ägde också frälsegårdarna Döderhult, Dövestad, Ernemar och Vånevik. För att förvalta alla dessa gårdar utsågs Solberga till fogdesäte, för vilket säterifrihet utverkades före 1647. Bebyggelsen var dock sannolikt obetydlig, ty privilegierna hävdades inte på 1660-talet, då de istället överflyttades till gården Kyrkeby. Karl XI:s reduktion på 1680-talet överförde en del av gårdarna till Kronan. Bengt Bagge var gift med Elsa Ryning och tillsammans fick de fem barn. Efter hans död 1660, övertogs gårdarna av hans son Peder Bagge, gift med Elsa Ebba Flemming. Han var

hovmarskalk hos änkedrottningen Hedvig Eleonora på Drottningholm. År 1712 dog Peder Bagge Stockholm och begravdes i Aspö kyrka i Södermanland.

Gårdarna stannade kvar inom släkten Bagge, tills de 1715 köptes av brukspatronen Isak de Besche i Tjust, som samma år överlämnade Berga med underlydande gårdar till sin dotter Juliana de Besche och hennes make överstelöjtnanten Johan von Gertten, som under flera år tjänstgjorde i Karl XII:s fälttåg. Han dog den 7 mars 1744 på Berga och begravdes i Högsby kyrka, där hans vapen uppsattes.

Några år på 1740-talet beboddes Solberga av von Gerttens måg, löjtnanten Carl Gustaf Gyllenspets, vars maka Eva Juliana von Gertten avled här 1748. Kammarherren och brukspatronen på Gysinge Israel Broman var näste ägare till Bergadomänen, som han köpte 1744. Han dog ogift 1753 och 1754 köptes Berga av majoren Fredrik Åkerhielm, som samma år även förvärvade det 1744 anlagda Fogelfors järnbruk, som nu kom att förenas med Bergadomänen.

Solberga blir Fredriksberg

Redan år 1759 fick Berga och Solberga åter en ny ägare, nämligen statssekreteraren Peter Fredrik von Hegardt, som detta år köpte egendomarna av Åkerhielm. Följande år ökade domänens industriella intressen genom att anlägga Hornsö masugn, avsedd att förse Fogelfors hammare med tackjärn. Solberga, fm. till 3/4 mantal, som var ett vanligt landbohemman under Berga, återfick slutligen sin särställning, sedan Åsjögle privilegier enligt kammarkollegiet 1769 överflyttades till ett nytt säteri, bestående dels av Solberga, dels av Fagereke nr 2 och 3 om vardera 1/8 mantal. Säteriet fick samtidigt det nya namnet Fredriksberg efter ägaren Peter Fredrik von Hegardt och var beläget på den plats, som nu kallas för Gamlegården, där en liten herrgårdsanläggning uppfördes på backen.

Hegardt var en energisk herre, som väsentligt utökade egendomen genom nya jordförvärv i trakten. Dessutom anlade han på ägorna ett litet järnbruk, som kallades Fredriksfors 1775. Hegardt hade liksom von Gertten blivit namnkunnig genom de strider han förde med borgerskapet i Döderhultsviks köping om högre tomtlega.

Han var gift med Anna Regina Horn, vilkas båda vapen syns på den praktfullt snidade herrgårdsläktaren i Döderhults kyrka, som uppfördes 1772.

Det nya Fredriksberg byggs

Sedan Fredriksbergs grundare avlidit 1780 barnlös, frånsåldes gården från Berga till den nya ägaren bergsrådet Peter Christopher Cederbaum på Helgerum. Han förvärvade gården till förmån för sin styvson, ryttmästaren Peter Reincke Cederbaum, som 1783 ingick äktenskap med Maria Fredrika Wernberg. Dessa båda makar tillträdde Fredriksberg, som av dem nybyggdes helt och hållet och nu gjordes till ett fullt ståndsmässigt herresäte. Redan 1785 avled dock ryttmästare Cederbaum, varefter hans änka fullföljde makens intentioner och slutförde byggnationen. Under hennes tid fördes till Fredriksberg de mineralsamlingar och bibliotek, som samlats av hennes svärfar, bergsrådet Cederbaum, som avled 1795. På Fredriksberg var samlingen inrymd i originalskåpen, uppställda i den ena av gavelpaviljongerna.

Änkefrun Maria Fredrika Cederbaum residerade på Fredriksberg till 1809, då hon flyttade till änkesätet Marieholm, som hon lät bygga 1808. Maria Fredrika Cederbaum avled 1830 på Marieholm, som låg invid sockenkyrkan.

Vid denna tid överlämnade hon Fredriksberg till sonen, brukspatronen Per Fredrik Christopher Cederbaum, som 1809 gifte sig med Christina Helena Maria Granschoug, dotter till lagmannen J.F. Granschoug på Odensviholm. Den nye herren till Fredriksberg var efter allt att döma en duktig och initiativrik man. Bl. a. lät han 1814 anlägga ett tegelbruk, han drev skeppsbygge vid Döderhultsvik och ägde fartyg för export av gårdens skogsprodukter, samt drev omfattande affärer, vid vilka köpingsborgaren Erland Fornander var hans rådgivare och kompanjon.

Om egendomens omfattning och jord berättas i en anteckning från 1820-talet. År 1820 ägde gården 31 tunnland öppen åker. Ängen är bördig och ger i medelmåttiga år 270 lass hö. Barrskog finns ingen betydlig på ägorna men väl en vacker lövskog, bestående av ek, lind, björk och hassel. Gården äger vidsträckt fiske både i saltsjön och flera insjöar. Underlydande hemman ligger i Döderhult, Fliseryd, Högsby och Mörlunda socknar. Som underlydande i Döderhult nämns ett helt hemman Nynäs, ett halvt Kikebo, ett halvt Humlekärrshult, ett halvt Saltvik, Klämna 3/8, Lagmanskvarn 1/4 med mjölkvarn och såg, Ernemar 1/4, Havslätt 1/4, Kolberga 1/8, Smörkullen 1/8, Veningehult 3/8, Vånevik 1/8, Appleholm 1/16 samt utjordarna Blommedal och torpen Källehult, Repsjöhult, Hällarna och Lamhult. På Källehults ägor låg Fredriksfors bruk samt en kvarn, Knutskvarn. Längre upp låg en

rad gårdar med god skog, som Hammarsebo och Tjuståsa.

Hultenheim ärver Fredriksberg

Efter Per Fredrik Christ. Cederbaums död 1835, blev dåvarande löjtnanten vid Smålands Husarer, Johan Fredrik Hultenheim född 1802 i Tuna, näste ägare till Fredriksberg. Han gifte sig 1831 med Anna Maria Sophia Cederbaum och makarna flyttade till Marieholm, där de bodde till 1835, innan de fick tillträda godset. Med Hultenheim fick egendomen en ägare, som på många sätt skulle komma att sätta spår efter sig i socknens, köpingens och stadens historia. Ryttmästare J.F. Hultenheim betydde mycket för bygdens utveckling, och han var en av de drivande krafterna bakom Döderhultsviks kamp för stadsrättigheter, som 1856 beviljades av Kungl. Maj:t. Den nya staden fick namnet Oskarshamn. Det gamla järnbruket Fredriksfors, som svärfadern på sin tid varit betänkt att lägga ner, omdanades av honom till ett s.k. manufakturverk för förädling av stångjärnet till redskap, spik och skeppsknä. Hultenheim var med och bildade köpingens första bank, han anlade det första stora träskeppsvarvet, var en av ledarna vid stiftandet av bolagen för skeppsdocka och mekanisk verkstad och verkade för övrigt på många andra sätt för att stödja och ta initiativ inom näringslivet. Efter makans död 1864 flyttade Hultenheim till Oskarshamn, där han avled år 1869, och som stadens store man fick han senare sitt monument i Stadsparken.

År 1864 överlät han egendomarna på barnen, som skiftades sinsemellan 1872, varvid Hjalmar Hultenheim erhöll Marieholm, Oskar Hultenheim fick Saltvik samt mågen ryttmästaren Carl Axel Carleson erhöll Fredriksberg. Carleson fick emellertid svår känning av tidens ekonomiska kriser och nödgades till slut lämna egendomen, som år 1888 förvärvades av Oskarshamns stad.

Med detta förvärv fick staden också i den gustavianiska herrgårdsanläggningen ett vackert och dyrbart kulturarv att vårda. Med den 1955-56 verkställda restaureringen och konserveringen av huvudbyggnaden har staden också velat dokumentera detta kulturminnesmärke.

Det nya Fredriksberg byggdes 1783-84. Flyglarna bär det sistnämnda årtalet och ännu idag är gårdsanläggningen bevarad i ursprungligt skick. Den omgivande naturen har delvis ändrats genom torrläggningen av Herrgårdsjö, mot vilkens vattenspegel gården tidigare tecknade sig. Gårdens planläggning blev i enlighet med 1700-talets standard, en huvudbyggnad flan-

kerad av symetriskt lagda flyglar, som här är två par timmerflyglar. Det originella i Fredriksbergs anläggning ligger i huvudbyggnadens upplyftande och dominerade läge på en hög gråstensterrass, till vilken från nedre gården en ståtlig trappa leder med ett järnräcke, vari man finner byggherrens och hans makas sammanflätade monogram.

Huvudbyggnaden från 1784 är ett stort tvåvånings timmerhus med slätpanerade väggar, vilka är vitmålade, för att ge intrycket av stenhus. Taket är 1700-talets franska, brutna tak. I gårdsfasaden stiger pilastrar, av vilka de fyra mittersta uppbär en fronton med klockhuv. Portalen omges av ett parti rustikefterbildning i trä för att ytterligare markera att man eftersträvade stenhusets karaktär. Från denna huvudbyggnads båda gavlar löper långa plantäckta flyglar ut, som slutar med små kubiska paviljonger med toppiga tak. Dessa hörnpaviljonger har ursprungligen stått fria ifrån byggnaden i övrigt, men under empirtiden förenats med huvudbyggnaden genom de platta sammanbindningsbyggnaderna.

Byggnadens inre bevarar många prov på gustaviansk inredningskonst. Redan de kraftiga träkolonner, som uppbär taket i undervåningens förstuga, ger ett starkt intryck av byggnadens tillkomsttid med de populära klassiska motiven. När man träder upp till övre våningen möter man liknande kolonner, nu i en resligare och smäckrare gestalt. Denna övre våning har en högre takhöjd än bottenvåningen och dokumenterar sig härigenom som fest- och representationsvåning. Det

är också i övervåningens fasta inredning, som Fredriksberg når sin kulmen som gustavianskt kulturdokument. Rum efter rum är smyckade med charmanta kakelugnar, samt med på väv målad väggdekoration i den dekorativa stil, som efter förebilderna i det antika Pompeji och brukar benämnas pompejansk stil. Ett par rum äger en dekor av mera tidig gustaviansk sort av fransk modell, med herdescener och blomsterprakt. Tekniskt och konstnärligt är Fredriksbergs hela målningssvit av mycket hög klass och bildar tillsammans med byggnadens fina arkitektur, med trädgård och terrass och med omgivande park och allé en sällsynt helgjuten gustaviansk herrgårdsmiljö av stil och skönhet.

Till Fredriksbergs historia hör att gården ofta har gästats av kungliga personer. År 1793 och 1795 övernattade omyndige kronprinsen Gustaf Adolf, senare Gustaf IV Adolf, och farbrodern riksföreståndaren hertig Karl, senare Karl XIII, på Fredriksberg. Den 14-årige kronprinsen Frans Oscar, senare Oscar I, låg här 1813. Karl XIV Johan, åtföljd av kronprinsen Frans Oscar med hela sin svit vilade här över natten den 22 juli 1819. Änkedrottningen Desideria gästade Fredriksberg år 1852. Den 6 september 1866 kl. 2 e.m. anlände kung Karl XV, åtföljd av prins August med ångfartyget Blixten på väg till Öland. Landshövdingen Skjöldebrand, borgmästare Dahlström, Hultenheim och prosten Carlstedt m.fl. emottog dem vid landstigningen. Hela sällskapet åkte till Hultenheims gård och där intogs middag, varefter resan fortsattes.

Anders Rotviker

TIDSPLAN FÖR 2014

Släktforskar dagarna 2014 kommer att äga rum i Karlstad den 29-31					
År	Vecka	Dag	Tid	Verksamhet	Lokal
2014	36	3/9	18.00	Styrelsemöte	PLF-lokalen
	37	13/9	14.00	Föreningsmöte	”-”
	40	1/10	18.00	Styrelsemöte	”-”
	43	22/10		PLF-nytt nr 111	”-”
	45	5/11	18.00	Styrelsemöte	”-”
	46	15/11	14.00	Förenings-	”-”
	49	3/12	18.00	Styrelsemöte	”-”
2015	2	7/1	18.00	Styrelsemöte	”-”
	4	21/1		PLF-nytt nr	”-”
	6	4/2	18.00	Styrelsemöte	”-”
	7	14/2	14.00	Årsmöte	”-”

I två präktiga pärmar om totalt 731 sidor har Karl Wijkström efter sin pensionering nedtecknat viktiga händelser ur sitt arbetsliv inom rättsväsendet. Pärnarna finns att beskåda i skolmuseet i Ishult, Fridhems skola.

På sidan 731 finns underskriften:

Kristdala den 16 september 1939.

KARL WIJKSTRÖM

På sid 477-480 finner man följande:

Ett gräsligt drama

Den första vägsynen var hösten 1904, och mitt första ting i september samma år. Därom minnes jag imtet märkligt, men så mycket mera om det andra i slutet av följande november. Jag kan gott säga, att det var det värsta, d.v.s. dess nachspiel, under hela min tjänstetid. Jag kunde verkligen göra mig den frågan, skall fortsättningen bliva detta likt, Gud bevare mig då för Tunalän. Lyckligtvis behövde jag icke i fortsättningen uppsända denna bön. Tinget var avslutat, och jag hade vid fyratiden gått hem och tagit mig en välbehövlig sista på mitt rum. En timme därefter får jag en telefonpåringning, att där var fullt slagsmål i Ishults gästgivaregård, c:a 300 m. från tingshuset, och att min inställelse där var nödvändig. Jag hastade genast iväg och fick vid framkomsten se ett rysligt skådespel. Törhända skall en läsare om hundra år härefter, som studerar luntorna i Linköpings stiftsbibliotek, där ett exemplar av detta opus skall hamna, få en liten nervskakning, då han läser följande utdrag av det protokoll, som jag höll, och som ligger i avskrift i tryck inför mig. Jag medger för en gångs skull att uttrycket "det mörkaste Småland", som jag annars icke accepterar, kan hava fog för sig. Så här låter det:

"Inkomna i köket till Ishults gästgiveri mottages jag där av en vedervärdig syn. Köket liknade ett fullkomligt slaktarehus med överallt stora blodpålar på golvet, tvänne unga män gräsligt sargade, liggande nästan förblödda och av allt att döma snart vid sina livs slut. En tredje, mindre tilltygad, hade kraft nog att sitta upprätt på en stol, med blodet rinnande i en nedanför ställd skål. De båda förstnämnda befunnos vara drängen Filip Johansson från Kammarbo under Sulegång, Misterhult, och torparens Ernst Karlsson från Lilla Kvarnäs under Hökfors, Tuna, och den sistnämnde torparens Edvard Johansson från Dalsebo under Kulltorp, Tuna.

Någon ingående undersökning av deras sår kunde ej ske på grund av deras medtagna tillstånd. Dessutom försvårades den betydligt av blodet, som översköljde deras ansikten och lemmar och genomdränkte klä-

derna, men i alla fall framgick tydligt nog, att de varit utsatta för den grövsta misshandel.

Filip Johansson låg likblek på en soffa, upprepande: "Mitt liv är förspillt, adjö med er pojkar, nu är det slut med mig. Blodet rann då från ett sår i vänstra tinningen, stort som en barnhand, vilket öppnade och slöt sig allt eftersom han talade. Vänstra handen hängde alldeles slapp, tycktes vara i det närmaste avhuggen, dess tumme och pekfinger voro illa skadade, ungefär vid högra höften hade bildat sig en stor blodlev, tydande på ett sår i närheten. Säkerligen förefunnos vida fler spår.

Ernst Karlsson var lika illa tilltygad. Han låg utsträckt orörlig och tyst på golvet, alldeles utmattad av blodförlusten. Då han i sittande ställning skulle förbindas, fick han stödjas från alla håll. Huvudet hängde alldeles slappt. Det var vedervärdigt misshandlat. Stora sår gapade överallt, och det föreföll vid förbindningen, som om hela övre hjässan bräckts och gäve vika för det minsta tryck. Vid besiktning av hatten förefanns den också gott som helt och hållet sönderskuren, särskilt hade en kniv gjort ett stort snitt även genom svettremmen med vassa, bestämda kanter. Dessutom hade Karlsson två stora farliga hugg i nackkotorna. Tröjan var sönderskuren framtill och så gott som sönderhackad upptill på ryggen, ena tröjarmen var också illa åtgången.

Edvard Johansson hade två sår på hjässan, ett på högra handens uppsida, tillfogad djupt in med en uddvass knif."

Mitt första göra var att få Filip Johansson, med kele-namnet "Fille i Snurran", nödtorftigt förbunden, och att sedan ringa till provinsialläkaren, doktor Nordenadler i Oskarshamn och bedja honom komma ut och lappa om de sårade, ty att Fille snart skulle draga sin sista suck, var jag livligt övertygad om. Men doktorn gav min hetta avkylning, i det han dels absolut nekade att så sent komma ut den långa vägen, låtom oss komma ihåg att detta var i de långsamma hästskjutsarnas tide-

varv, dels helt fackmässigt lät mig förstå: "Kommissarien vet ej, hur mycket en människa tål". Och han fick rätt. Jag bad Robert Löfstedt skjutsa Filleuslingen på en flakvagn till Oskarshamns lasarett, där han mottogs mitt i natten, sköttes efter konstens alla regler, och kom sig.

Jag hörde några år senare om honom, han var då bryggeriutkörare i Stockholm, och blev väl litet konstig, varom ett brev från honom vittnade, som förevisades mig. Han hade sett änglasyner och trodde på världens snara undergång eller något i den stilen.

Mitt andra trängande göromål var att på stället göra en undersökning om de drivande krafterna i dramat. Spåren ledde till Baggetorps by, dit de tre misstänkta bröderna Albert, Robert och Karl Oskar Svensson strax efter sin bravad begivit sig, och där de tämligen sent anträffades hos hemmansägaren Oskar Nilsson, hos vilken Albert Svensson hade tjänat som dräng. Då saken var klar, gjorde jag processen kort och häktade dem utan vidare alla tre. Nilssona blevo senare mina goda vänner, som jag ofta gästade. Jag hörde emellertid senare av dem, att de tyckte jag fört ett fasligt dunder där nere. Fru Nilsson, som var en ovanligt försynt, blid och tystlåten kvinna, hade jag riktigt skrämt. Jag försvarade mig, skrattande åt allt eländet, och sade, att hade de sett tragedien där i Ishult, så skulle de bättre förstått orsaken till mitt uppförande hos dem. Det var då inte alls underligt, om jag, upphettad och orolig, som jag var, hade ordentligt skällt upp Mellbommarna som var deras namn i folkspråket. Nuvarande häradshövdingen i Högsby, Carl Cervin, som då var ung notarie och tjänstgjorde som biträde vid tinget, träffade jag den 4 jan. 1936 vid invigningen av det nya tingshuset i Vimmerby. Han hade också sett blodscenerna i köket, och påminde mig om dess gräsligheter. Maken hade han aldrig sett.

Orsaken till hela tragedien var ölförsäljningen i Ishult, som för gästgivaren var mycket lukrativ. Nu hade landshövding Cedercrantz, som, när jag uppvaktade honom och tackade för tjänsten, sagt mig: "Jag är mycket stark vän av nykterhetsrörelsen, och kom ihåg, att om något ledsamt inträffar på grund av fylleri, att kommissarien alltid har att räkna med mitt stöd och kraftiga ingripande." Det gjorde, att jag privatim skrev till honom, även bifogande utdrag av protokollet vid polisförhöret, och bad honom att han skulle borttaga ölförsäljningen, som talade för sig själv. Landshövdingen stod vid sitt ord. Han satte sig själv i förbindelse med mig, vänlig som alltid, och sade, att nu hade han å tjänstens vägnar givit kronofogden Odencrantz order att

fara ner och hålla förhör. Det var inte så roligt för min käre fogde, det sade han själv, men undersökningen gick naturligtvis av stapeln, och protokollet beforderades vederbörligen till länsstyrelsen. Ännu mer, en dag längre fram får jag brev från arkitekten Hammarskjöld på Tuna, som med anledning av bråket i Ishult, varom ryktet gick vida, föreslog, att vi tillsammans skulle verka för öleländets avskaffande. Han, såsom ordförande i kommunalstämman, kyrkoherde Johansson i församlingen, Oskar Fransson i Össebo som ordförande i kommunalnämnden och jag som åklagare skulle ingå till konungens befallningshavande med ansökan om ölförsäljningens avskaffande. Jag infann mig på Tuna, och Hammarskjöld författade skrivelsen, som vederbörligen underskrevs och insändes, med önskat resultat. Ölet kom bort och lugn låg sedermera och har legat över hela trakten. Jag skördade mycket bifall och tack därför av alla ordningens vänner. Jag riktigt solade mig i glansen av berömmelse. Det hette: "Tänk så många år, som vi önskat få bort ölförsäljningen, fast förgäves. Nu har kommissarien i ett tag fått bort den. Det var bra gjort."

Mitt rykte gick ändå vidare. Jag kände sedan min tjänstgöring i Mörlunda komministern därstädes och riksdagsmannen A: P: Risberg, sedermera kontraktsprost i Lofta, en avgjord nykterhetskämpe. Ryktet om kalabaliken hade trängt även till hans öron. Han skrev till mig och bad om protokoll och andra handlingar i affären, som jag med nöje skickade, och närmaste resultat blev motion N:o 32 i andra kammaren "av herr A:P: Risberg, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående revision av skjutsstadgan". Det är denna tryckta motion, som nu ligger framför mig, och varav jag gjort utdraget av mitt förda protokoll.

Från dessa gräsligheter kunna vi övergå till det andliga området.

I Misterhults prästgård.

I Misterhults prästgård var jag höst efter höst på mantalsskrivning. Där residerade den präktige kyrkoherde Olaus Kjörling, av en gammal Kristdala-släkt, förresten genom giftermål nära befryntad med sin gamle ungdomsvän och trosfrände, prosten Charadotes Meurling i Kristdala, en man på 60 å 62 år, men ett mycket behagligt utseende, musikalisk som alla Kjörlingar, han var kusin med kompositören August Körling i Ystad, ävenledes gammal Kristdalabo, och hade förresten varit med vid Uppsalasångarnas sängsegerfärd till Paris 1867.

Sammanställt av Ulf Waltersson

Efterlysningen i nr 106 av PLF-nytt har gett resultat.

Den på bilden efterlyste är Ernst Karlsson, alltså min morfar. Jag har fått det bekräftat av dels en syssling till mig, Lennart Karlsson i Karlshamn och dessutom av Eva Tingström Ishult.

I sammanhanget kan det vara intressant att notera att morfar har stått inför tinget och det avhandlas utförligt i bifogad artikel "Ett gräsligt drama". Utskänkning av alkoholhaltiga drycker har alltid vållat diskussion och i det här fallet ett ordentligt slagsmål mellan rentav tre personer.

/Ulf Waltersson

Nya medlemmar i PLF

Nr	Namn	Postadress	Postnr	Postort	Telefonnr
3199	Nils Gunnar Johansson	Stensögatan 8	570 91	KRISTDALA	
3200	Trilby Gustafson	Kälkestadsvägen 549-21	291 94	KRISTIANSTAD	
3201	Helmi Lothe	Kullavägen 11	360 13	URSHULT	0477-202 22
3202	Anne-Mare Ulestedt	Boda 109	395 94	ROCKNEBY	0480-671 37
3203	Gun Borgstrand Sandstedt	Drottninggatan 78	252 21	HELSINGBORG	042-18 14 47
3204	Jill Hultman	Lantgårdsvägen 99	192 74	SOLLENTUNA	08-35 72 73
3205	Stig Fröderby	Husarvägen 29	241 35	ESLÖV	
3206	Jens Lindström	Konsertgatan 11, lgh 1302	421 39	VÄSTRA FRÖLUNDA	031 41 44 26
3207	Charlotte Karlsson	Matrosvägen 7	572 92	OSKARSHAMN	
3208	Monica Ahlqvist	Tegelvägen 16	186 92	VALLENTUNA	
3209	Florence Nilsson	Parkgatan 9	334 32	ANDERSTORP	0371-171 30
3210	Torbjörn Sederkvist	Vassvägen 4	393 65	KALMAR	0480-47 34 92
3211	Stephan Häggström	Asplienvägen 8	835 94	ASPÅS	0640-122 72
3212	Jan Haglund	Marsgränd 4	191 47	SOLLENTUNA	
3213	Lulli Ivarsson	Stolpen Flohult 1	572 96	FÅRBO	0491-30091
3214	Maritha Dunge	Hasselvägen 63	572 95	FIGEHOLM	0491-300 20
3215	Stefan Björn	Östra Bondetorp 529	382 93	NYBRO	0481-184 14
3216	Maja Svärd	Åskungevägen 13 Lgh 1003	176 70	JÄRFÄLLA	
3217	Lennart Ahlstedt	Ingsbergsgatan 66 B	571 38	NÄSSJÖ	0380-199 48
3218	Thomas Nilsson	Saturnusgatan 10	224 57	LUND	046-13 97 50
3219	Ingemar Aldén	Mellanvägen 34	141 31	HUDDINGE	08-774 55 18

21 nya medlemmar efter PLF-nytt nr 109

Antalet medlemmar är nu 1 620 varav 1 500 har betalat årsavgiften

Nytt eller uppdaterat efter PLF-nytt nr 109

Datum	Församling	Kod	Födda	Vigda	Döda	Inflytt.
20140608	Asby	ASB	1895-1900			
20140616	Bankekind Fd. Svinstad	BAD		1861-1885		
20140611	Björnsäter	BJÖ	1914-1943	1935-1943		
20140409	Bäckebo	BÄC		1938-1948		
20140716	Dalhem	DAL			1895-1935	
20140628	Djursdala	DJU	1940-1943			
20140522	Döderhult	DÖD	1943			
20140522	Figeholm	FIG	1943			
20140627	Frödinge	FRÖ	1937-1942			
20140609	Furingstad	FUR			1900-1940	
20140430	Fågelfors	FÅG	1943			
20140613	Grebo	GRE	1867-1871	1844-1894		
20140609	Gusum	GUS			1930-1946	
20140521	Gärdslösa	GÄL	1738-1943		1738-1972	
20140415	Hagby	HAG	1938-1943	1800 1896	1931-1936 1938-1943	
20140417	Högsby	HÖG	1943	1943		
20140609	Jonsberg	JON			1900-1940	
20140715	Kisa	KIS	1824-1837 1852-1890 1924-1934	1775-1796 1924-1939	1861-1870	
20140622	Kristdala	KRI	1943			
20140617	Ledberg	LED	1800-1860	1800-1860		
20140701	Listerby	LIS	1921-1941			
20140509	Långernåla	LÅN	1943			
20140630	Löt	LÖT	1689-1943		1689-1971	
20140708	Misterhult	MIS	1943			
20140522	Mönsterås	MÖN				1878-1885
20140526	Mörlunda	MÖR			1800-1822	
20140614	Norra Vi	NVI		1868-1923		
20140609	Norrköpings Matteus	NMA			1900-1941	
20140610	Norrköpings Sankt Johannes	NJO			1917-1941	
20140610	Norrköpings Sankt Olai	NSI			1901-1946	
20140623	Oppeby	OPP		1861-1862 1879-1894		
20140603	Oskarshamn	OSK	1943			
20140522	Påskallavik	PÅS	1943			
20140701	Ringarnåla	RIA	1883-1942	1883-1942	1883-1942	
20140627	Ringarum	RIN	1861-1920		1871-1946	
20140617	Risinge	RIS			1697-1785	
20140611	Skönberga	SKÖ			1901-1946	
20140622	Svinhult	SVH	1866-1877 1881-1886 1895-1910			

Datum	Församling	Kod	Födda	Vigda	Döda	Inflytt.
20140618	Sya	SYA		1688-1800		
20140630	Södra Vi	SVI	1939-1941			
20140621	Tidersrum	TID	1896-1930	1896-1930		
20140611	Tjällmo	TJO	1758-1765 1767-1772 1774-1800		1737 1782-1783 1786 1790-1792 1795-1844 1851-1861 1898-1920	
20140522	Tjärstad	TJÄ	1926-1943	1910-1926		
20140615	Torpa	TPA		1895-1902		
20140602	Tuna	TUN			1800-1802	
20140619	Tåby	TÅB	1665-1670 1672-1894	1665-1729	1665-1894	
20140623	Törnevalla	TÖV		1861-1884		
20140620	Veta	VTA		1659-1800		
20140620	Viby	VIB		1658-1800		
20140612	Vimmerby stf.	VST	1937-1941	1926-1930 1937-1946		
20140629	Voxtorp, H	VOX	1932-1936 1938			
20140505	Vårdnäs	VÅS		1910-1914		
20140629	Vårdsberg	VÅR		1873-1883		
20140620	Västerlösa	VSA		1633-1634 1668-1800		
20140615	Västra Ryd	VR Y	1895-1923	1922-1955		
20140623	Åby	ÅB Y	1923 1936-1943			
20140615	Åtvid	ÅTV		1933-1944		
20140620	Östra Tollstad	ÖTO		1671-1800		

Antalet poster i databasen är nu 5 037 756

Årets släktforskar dagar

I år kommer släktforskar dagarna att äga rum i Karlstad mellan den 29 och 31 augusti. Där finns en av nordens största konferensanläggningar, Karlstad CCC, belägen centralt i staden och med stora möjligheter att ta emot arrangemang av detta slag. Det brukar vara cirka 100 föreningar, som visar upp sig vid sina montrar, och de kommer från hela Norden

PLF kommer som vanligt att delta med en egen monter, där man presenterar föreningen och inte minst databasen. Intresset för våra skivor brukar vara stort. Som en av Sveriges största släktforskarföreningar har vi också rätt att delta på årsstämman med maximalt antal representanter - tre deltagare.

Karlstad CCC

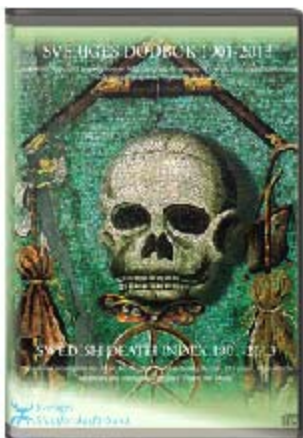
Välkommen till våra lokaler på Kyrkogårdsgatan 11

måndagar 17.00 – 20.00. Ansvariga:

1/9 Sam Blixt och Leif Rydström	20/10 Anders Rotviker och Birgitta Dahleman
8/9 Gunnar Håkansson och B M Ekstrand	27/10 B M Ekstrand och Ingvar Andersson
15/9 Anders Rotviker och Birgitta Dahleman	3/11 Sven-Åke Fogelqvist och Leif Rydström
22/9 Sven-Åke Fogelqvist och B M Ekstrand	10/11 Ingvar Andersson och Anders Rotviker
29/9 Sam Blixt och Leif Rydström	17/11 Gunnar Håkansson och Ulf Waltersson
6/10 Gunnar Håkansson och Ulf Waltersson	24/11 Sam Blixt och Leif Rydström
13/10 Ingvar Andersson och Anders Rotviker	1/12 B M Ekstrand och Ingvar Andersson

Vi har även öppet torsdagar kl 14.00 - 16.00 udda veckor fr o m den 11 sept.

Nya dödboken släpps på släktforskardagarna

I samband med släktforskardagarna släpps den nya versionen av Sveriges dödbok.

DVD-skivan Sveriges dödbok 1901-2013 har utökats med 1 miljon nya poster för åren 1901-46 och cirka 400 000 döda har tillkommit för åren 2009-2013.

Den kommer att säljas i Sveriges Släktforskarförbunds monter under Släktforskardagarna på plan 3 i Karlstad CCC och den släpps även i Rötterbokhandeln på nätet den 29 augusti.

Observera att Rötterbokhandeln tyvärr inte har möjlighet att ta emot förbeställningar innan skivan släpps den 29 augusti.

Ur Rötter

**Brevfrågor på databasen sänds till
PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN**

Tel. PLF-lokalen 0491-76 08 78

Telefontider till PLF-lokalen:

Tisdagar 13⁰⁰ - 16⁰⁰

Onsdagar 09⁰⁰-12⁰⁰

Plusgironummer 40 09 38-7

Bankgironummer 386-0475

E-post: info@plfoskarshamn.se

Du kan också skicka dina frågor via vår hemsida, som du når med adressen www.plfoskarshamn.se.

Under rubriken internet-sökning hittar du vårt elektroniska formulär. Eller direkt med frankerat kuvert

PLF, Box 23, 572 21 Oskarshamn

Tel. 0491-76 08 78

Edith Carlsson, Kumlemar 304

380 53 FLISERYD Tel. 0491-930 14.

Kostnader för brevfrågor

Vi tar **40 kronor per svar** enligt det särskilda frågeformuläret eller för brev med max fem frågor.

Vi tar **80 kronor för samma tjänster** till icke medlemmar.

Sänd också med ett

frankerat svarskuvert.

Avgifterna för svar på brevfrågor sändes in via plusgiro. OBS! Sänd ej kontanter tillsammans med sökblankett och brev.

Pengarna sänds via plusgiro. Meddela på talongen, vad pengarna är avsedda för. Det kan ibland uppstå missförstånd om detta.

**Nästa nummer av PLF-nytt
kommer ut den 22/10 2014**